

برنامه‌ریزی و سیاستگذاری کشورها
در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط
۱. آلمان

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۵۰۸۳
مهرماه ۱۳۹۵

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	۱- تحلیل جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط (SME) در آلمان
۶	۲- نهادها و مؤسسات حمایت‌کننده از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان
۷	۱-۲- وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال (BMWi)
۸	۲-۲- بانک سرمایه‌گذاری آلمان (KfW)
۹	۲-۳- آژانس کار فدرال
۹	۲-۴- بانک توسعه کسب‌وکار بایرن
۱۰	۲-۵- بانک نوردراین وستفالن
۱۱	۲-۶- آژانس تشویقی صنایع بانک نوردراین وستفالن (LGH)
۱۱	۳- برنامه‌های حمایتی و تشویقی بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان
۱۲	۳-۱- حمایت از برنامه‌های کارآفرینی بنگاه‌های صنعتی از طریق خدمات مشاوره
۱۳	۳-۲- حمایت از آموزش‌های شغلی
۱۴	۳-۳- حمایت از انستیتوی صنعتگران آلمان
۱۴	۳-۴- نمایشگاه بین‌المللی صنایع مونیخ
۱۴	۳-۵- کمک‌های مالی بلاعوض
۱۶	۳-۶- خدمات مشاوره
۱۷	۳-۷- پرداخت وام و حمایت‌های سرمایه‌ای
۲۱	۳-۸- حمایت‌های تضمینی
۲۵	بحث و نتیجه‌گیری
۲۸	منابع و مآخذ

برنامه‌ریزی و سیاستگذاری کشورها در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط ۱. آلمان

چکیده

بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌عنوان پیشران اقتصاد، نقش قابل توجهی در اشتغال‌زایی، نوآوری، آموزش نیروی کار، توسعه صادرات و سرمایه‌گذاری و در نهایت رشد اقتصادی کشورها دارند. در شرایط کنونی اقتصاد جهانی بسیاری از کشورها با اقدامات مختلف حمایتی، سیاست تقویت و توسعه این بنگاه‌ها را دنبال می‌کنند. آشنایی با اقدامات و برنامه‌های کشورهای موفق در این زمینه می‌تواند به تصمیم‌سازان و سیاستگذاران برای هدایت و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط کشور کمک شایانی نماید. بدین‌منظور در مجموعه گزارش‌هایی به تجربیات کشورها در زمینه سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط پرداخته خواهد شد تا در نهایت با مقایسه و جمع‌بندی و نیز تطبیق با شرایط بومی و نهادی کشور بتوان به الگویی برای حمایت مؤثر از بنگاه‌های کوچک و متوسط در ایران دست یافت.

در این مطالعه در چارچوب مفهوم «انتقال خط‌مشی» و «درس‌آموزی»، تجربه موفق حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان به‌صورت تحلیلی شامل نهادها، سازوکارها و برنامه‌های متعدد برای توسعه این بنگاه‌ها و همچنین راهبردهای اساسی دولت‌های فدرال و ایالتی برای استمرار این موفقیت مورد ارزیابی قرار گرفته است.

در آلمان بیش از ۹۹ درصد بنگاه‌ها (از نظر تعداد) در قالب کوچک و متوسط فعالیت می‌کنند که ۶۰ درصد از اشتغال این کشور و ۴۷ درصد از ارزش‌افزوده اقتصاد به آنها اختصاص دارد. این بنگاه‌ها جزء نوآورترین بنگاه‌ها در سطح اروپا هستند به طوری که در دوره ۲۰۰۸ - ۲۰۱۰، در حدود ۵۴ درصد آنها موفق به ارائه محصولات جدید به بازار شده‌اند. این بنگاه‌ها به راحتی نیروی کار ماهر و فارغ‌التحصیلان را جذب می‌کنند و تحت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای قرار می‌دهند به نحوی که ۸۹ درصد از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور توسط بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه می‌شود.

وزارت امور اقتصادی و دارایی، آژانس کار فدرال و بانک سرمایه‌گذاری آلمان (kfw) سه نهاد اصلی حمایتی بنگاه‌های کوچک و متوسط در سطح فدرال هستند که انواع خدمات آموزشی، مشاوره‌ای و تأمین مالی آنها با برنامه‌های ایالتی تکمیل می‌شوند. بررسی ۳۹ برنامه مختلف حمایتی ارائه شده از سوی ۶ نهاد حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در سطح فدرال و ایالتی نشان می‌دهد که

ساختار مناسب تأمین سرمایه، تشکیلات صنفی گسترده و متنوع، دیدگاه مدیریتی آینده‌نگر و مبتنی بر مشتری، حمایت از نوآوری و فعالیتهای تحقیق و توسعه و همچنین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای قوی از دلایل اصلی موفقیت برنامه‌های حمایتی بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان است.

همچنین حمایت‌ها صرفاً محدود به برنامه‌های مالی نبوده؛ بلکه خدمات مشاوره گسترده در زمینه‌های متعدد، برنامه‌های آموزش شغلی و تضمین وام و اعتبارات از سوی نهادهای بخش خصوصی از ویژگی‌های اصلی برنامه‌های حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در این کشور است. علاوه بر اقدامات دولت فدرال، برنامه‌های متعددی نیز با رویکرد توازن منطقه‌ای از سوی نهادهای منطقه‌ای مانند بانک نوردراین وستفالن و بانک توسعه کسب‌وکار بایرن صورت می‌گیرد که از دیگر موارد قابل توجه در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان است.

مقدمه

کشور آلمان با جمعیت ۸۱/۸ میلیون نفری و با تولید ناخالص داخلی^۱ به ارزش ۳۰۲۵/۹ میلیارد یورویی بزرگ‌ترین اقتصاد اتحادیه اروپا و پنجمین اقتصاد دنیاست. جمعیت شاغل در اقتصاد آلمان ۴۳/۱۷۲ میلیون نفر و تعداد بیکاران نیز ۱/۸۹ میلیون است. نرخ بیکاری در سه‌ماهه اول سال ۲۰۱۶ در این کشور ۴/۵ درصد اعلام شده است. از نظر عملکرد تجارت خارجی، در سال ۲۰۱۵ میلادی آلمان با ۱۱۹۶ میلیارد یورو صادرات و ۹۴۸ میلیارد یورو واردات از تراز مثبت بازرگانی ۲۴۸ میلیارد یورویی برخوردار بوده است.^۲ همچنین علیرغم برخی مشکلات در فضای اقتصاد جهانی، اقتصاد این کشور در سال گذشته نرخ رشد ۱/۷ درصدی را تجربه کرده است.^۳

آلمان با مدل اقتصادی «اقتصاد بازار اجتماعی»^۴ عملکرد بسیار خوبی از نظر متغیرهای اقتصاد کلان دارد. دقت و تحلیل وضعیت بخش‌های اقتصادی این کشور مؤید آن است که بنگاه‌های کوچک و متوسط نقش موتور محرکه و پیشران اقتصادی را ایفا می‌نمایند. یکی از دلایل اصلی موفقیت این بنگاه‌ها ساختار متنوع و گسترده نظام حمایتی است. به‌طوری‌که دولت آلمان در چارچوب استراتژی برد-برد با انجام برنامه‌های حمایتی مختلف هم در سطح فدرال و هم در سطح ایالتی، سیاست توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط را دنبال کرده و در فرآیند انتقال از «اقتصاد صنعتی» به «اقتصاد دیجیتال»، از طریق توسعه

۱. سهم بخش خدمات از GDP ۶۹ درصد، صنعت ۲۶ درصد، ساختمان ۵ درصد و کشاورزی ۱ درصد است.
۲. سایت اداره آمار فدرال دولت آلمان

www.destatis.de/EN

3. BMWi, (2016). Annual Economic Report 2016. Federal Ministry of Economic Affairs and Energy, Berlin.

۴. اصطلاح اقتصاد بازار اجتماعی (Social Market Economy) واژه‌ای است که از اواسط قرن بیستم سیاست‌های اقتصادی کشور آلمان را تحت‌الشعاع قرار داده است. این الگوی اقتصادی و اجتماعی سیاست‌های اقتصاد بازار و حمایت از بخش خصوصی و کارآفرینی را با سیاست‌های اجتماعی و استقرار دولت رفاه ترکیب می‌کند.

نوآوری و کارآفرینی نقش قابل توجهی را به این بنگاه‌ها محول کرده است. استفاده از تجربیات سایر کشورها در چارچوب مفهوم «درس‌آموزی سیاستی»^۱ و «انتقال خط‌مشی»^۲ می‌تواند به اتخاذ سیاست‌های درست و صحیح در زمینه توسعه و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به تصمیم‌سازان و سیاستگذاران ایرانی کمک کند. با توجه به شرایط رکودی حاکم بر اقتصاد کشور و لزوم اتخاذ سیاست‌های مناسب برای ایجاد اشتغال از طریق توسعه و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط که غالباً سهم عمده‌ای در ایجاد اشتغال در کشورها دارند، کاوش و بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی آلمان در این زمینه می‌تواند در تغییر نگرش و رویکرد «خط‌مشی‌گذاری عمومی» این بخش در ایران مؤثر باشد.

بر همین اساس این مطالعه به دنبال بررسی سیاست‌های توسعه و برنامه‌های حمایتی دولت آلمان از بنگاه‌های کوچک و متوسط است. این سیاست‌ها و برنامه‌ها در سطح فدرال و دو ایالت بایرن و نوردراین وستفالن در گزارش حاضر بررسی می‌شوند. ایالت بایرن از نظر وسعت بزرگ‌ترین ایالت آلمان است. این ایالت که به ایالت آزاد بایرن مشهور است بیش از ۱۸ درصد از تولید ناخالص داخلی آلمان را در سال ۲۰۱۵ به خود اختصاص داده است. ایالت وستفالن نیز بیش از ۲۱ درصد از تولید ناخالص داخلی آلمان را تشکیل می‌دهد و این دو ایالت توسعه‌یافته‌ترین ایالت‌های آلمان از نظر متغیرهای اقتصادی و بنگاه‌های کوچک و متوسط هستند. به عبارت دیگر ۴۰ درصد از تولید ناخالص داخلی آلمان متعلق به این دو ایالت است و مدیریت‌های محلی این دو ایالت در کنار انواع حمایت‌های نظام فدرال، خود نیز سیستم حمایتی مکملی را برای رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه می‌کنند.

لذا گزارش حاضر به دنبال پاسخ به سه سؤال اصلی است؛ جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد آلمان چیست؟ در اقتصاد آلمان در سطح فدرال و ایالتی چه نهادهایی و از طریق کدام برنامه‌های حمایتی، راهبرد توسعه این بنگاه‌ها را عملیاتی می‌نمایند؟ و ویژگی‌های اصلی این نظام حمایتی چیست؟ برای پاسخ به این سؤالات با مطالعه اسناد و گزارش‌های منتشر شده توسط نهادهای رسمی دولت آلمان ابتدا به توصیف و تحلیل جایگاه این بنگاه‌ها در اقتصاد این کشور پرداخته و سپس نهادهای پیشتاز و بسیار مؤثر در سطح فدرال و چند نمونه از نهادهای بارز منطقه‌ای حمایت‌کننده از این بنگاه‌ها و برنامه‌های متنوع حمایتی از این بنگاه‌ها مورد بررسی قرار خواهد گرفت. نهایتاً به جمع‌بندی و بحث در مورد ویژگی و ساختار برنامه‌های حمایتی بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان پرداخته خواهد شد.

۱. تحلیل جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط (SME) در آلمان

به‌طور سنتی بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی در آلمان، «میتل اشتاند»^۱ (یعنی طبقه متوسط) نامیده می‌شوند. در تعریف این واژه که از سوی مرکز تحقیقاتی میتل اشتاند بن (IfM) ارائه شده، علاوه بر ویژگی‌های کمی مثل تعداد کارکنان یا گردش مالی بنگاه‌ها که معمولاً در تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط استفاده می‌شود، شاخص‌های کیفی دیگری مانند تمامیت مالکیت، مدیریت و استقلال بنگاه نیز در نظر گرفته می‌شود. بر اساس این تعریف، بنگاه‌های بزرگ خانوادگی با مالکیت و مدیریت واحد نیز در این دسته قرار می‌گیرند. با این تعریف ۹۹/۸ درصد از بنگاه‌های آلمان (از نظر تعداد) در قالب میتل اشتاند قرار می‌گیرند. بنابراین تعریف میتل اشتاند مترادف با تعریف رایج SME نیست. اما برای یکسان‌سازی تعریف بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط با تعریف کمیسیون اروپا^۲، مرکز تحقیقاتی IfM از ابتدای سال ۲۰۱۶ میلادی بنگاه‌های کوچک و متوسط را بر اساس دو شاخص تعداد شاغلین و گردش مالی به شکل زیر تعریف می‌کند.

جدول ۱. تعریف IfM از بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی در آلمان

اندازه بنگاه اقتصادی	تعداد شاغلین	گردش مالی سالیانه
خرد	۹ نفر و کمتر	یک میلیون یورو و کمتر
کوچک	۴۹ نفر و کمتر	۱۰ میلیون یورو و کمتر
متوسط	۴۹۹ نفر و کمتر	۵۰ میلیون و کمتر
SME در مجموع	زیر ۵۰۰ نفر	کمتر از ۵۰ میلیون یورو

Source: IfM, Bonn: 2016^۳.

طبق آخرین آمار ارائه شده در وبسایت اداره آمار فدرال آلمان مربوط به سال ۲۰۱۳، از مجموع ۳/۶۳ میلیون بنگاه فعال در آلمان، بیش از ۹۹/۳ درصد در قالب تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی (SME) فعالیت می‌کردند. به‌عبارت‌دیگر از نظر تعداد تنها ۰/۷ درصد از بنگاه‌های اقتصادی آلمان را بنگاه‌های بزرگ تشکیل می‌دهند. بنگاه‌های کوچک و متوسط نقش بسیار مهمی در ایجاد اشتغال آلمان دارند، به‌طوری‌که ۶۰ درصد از نیروی کار این کشور یعنی ۲۶/۵ میلیون نفر در بنگاه‌های کوچک و متوسط مشغول به فعالیت هستند. این بنگاه‌ها برای ۱/۲ میلیون نفر از جمعیت جوان امکان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را فراهم کرده‌اند، به بیان دیگر ۸۹ درصد از کل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای توسط این بنگاه‌ها ارائه می‌شود. همچنین بیش از ۴۱ درصد از سرمایه‌گذاری ناخالص کشور و ۴۷ درصد از ارزش‌افزوده ایجاد شده در اقتصاد آلمان توسط این بنگاه‌ها صورت می‌پذیرد.

1. Mittelstand

۲. بنا بر تعریف کمیسیون اروپا، بر اساس ملاک تعداد شاغلین، بنگاه‌های زیر ۲۴۹ نفر کارکن به عنوان بنگاه‌های متوسط تعریف می‌شود.

3. <http://en.ifm-bonn.org/>

جدول ۲. جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد آلمان

متغیر اقتصادی / اندازه بنگاه	تعداد بنگاه‌ها	شاغلین	گردش مالی	سرمایه‌گذاری ناخالص در کالاهای فیزیکی	ارزش افزوده ناخالص به قیمت عوامل تولید
درصد از کل اقتصاد					
مجموع کل بنگاه‌های کوچک و متوسط	۹۹/۳	۶۰	۳۱/۸	۴۱/۴	۴۷/۱
بنگاه‌های خرد	۸۰/۷	۱۸/۳	۶/۲	۱۱/۲	۱۱/۶
بنگاه‌های کوچک	۱۵/۶	۲۲/۴	۱۱/۱	۱۴/۱	۱۷
بنگاه‌های متوسط	۲/۹	۱۹/۳	۱۴/۴	۱۶	۱۸/۴
بنگاه‌های بزرگ	۰/۷	۴۰	۶۸/۲	۵۸/۶	۵۲/۹

Statistisches Bundesamt: 2016.^۱

مأخذ: وبسایت اداره آمار فدرال:

در سال ۲۰۱۴ میلادی بالغ بر ۱۵۸ میلیارد یورو توسط بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد آلمان سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص صورت گرفته است. ۴۹ میلیارد یورو از این میزان تشکیل سرمایه ثابت ناخالص توسط بنگاه‌های کمتر از ۱۰ نفر کارکن، ۴۱ میلیارد یورو توسط بنگاه‌های ۱۰-۴۹ نفر کارکن و ۶۰ میلیارد یورو نیز توسط بنگاه‌های با بیش از ۵۰ نفر کارکن صورت پذیرفته است.^۲ از این میزان سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص، ۱۱۰ میلیارد یورو برای جبران استهلاک و ۴۸ میلیارد یورو نیز سرمایه‌گذاری خالص بوده است که نشانگر نقش این بنگاه‌ها در سرمایه‌گذاری اقتصاد آلمان است. البته لازم به ذکر است که در همین سال ۱۹۲ میلیارد یورو نیز توسط بنگاه‌های بزرگ سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص تحقق یافته است.^۳

بخش عمده قدرت اقتصادی آلمان نتیجه عملکرد بنگاه‌های کوچک و متوسط است. وزارت امور اقتصادی و انرژی دولت فدرال آلمان، این بنگاه‌ها را موتور اقتصاد این کشور معرفی می‌کند. این وزارت در گزارشی عوامل زیر را عوامل کلیدی موفقیت بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان بیان می‌کند.^۴

– **رویکرد بنگاه‌داری خانوادگی:** ۹۵ درصد از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان دارای مالکیت خانوادگی هستند و ۸۵ درصد این بنگاه‌ها نیز توسط صاحبان و مالکان اداره می‌شوند. این عامل باعث اتخاذ سیاست‌های بلندمدت در زمینه روابط با مشتری، کسب‌وکار، سیاست‌های منابع انسانی مستمر و ارتباطات مستحکم منطقه‌ای می‌شود.

– **نوآوری:** دومین مؤلفه کلیدی در موفقیت بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان نوآوری است.

1. www.destatis.de/EN/Homepage.html

۲. اختلاف جمع این سه جزء با کل سرمایه‌گذاری صورت گرفته توسط بنگاه‌های کوچک و متوسط ناشی از آن است که در تقسیم‌بندی بنگاه‌ها بر اساس تعداد کارکنان، فقط تعداد کارکنان تماموقت و یا معادل آن لحاظ شده است.

3. KfW, (2015). KfW SME Panel 2015: Growing Optimism is Overcoming Weak Investment Trend, Frankfurt/Main.

4. BMWi, (2013). German Mittelstand: Engine of the German Economy. Federal Ministry of Economic Affairs and Energy. Berlin.

بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان جزء نوآورترین بنگاه‌ها در سطح اروپا می‌باشند، به طوری که در دوره ۲۰۱۰-۲۰۰۸ بیش از ۵۴ درصد این بنگاه‌ها موفق شده‌اند محصولات جدید به بازار ارائه نمایند.

– **مدل‌های صحیح تأمین مالی:** بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان از مدل‌های صحیح در تأمین منابع مالی و اخذ تسهیلات استفاده می‌کنند. بالغ بر ۵۴ درصد از این بنگاه‌ها مبتنی بر سرمایه‌های شخصی بوده و ۲۹ درصد نیز از محل اعتبارات بانکی استفاده می‌کنند. سرمایه‌گذاری از محل منابع دولتی در حدود ۱۱ درصد و از محل سایر منابع نیز ۶ درصد است. نرخ بالای سرمایه‌های شخصی و همچنین رویکرد رشد مستمر این بنگاه‌ها به خصوص در مواقع بحران، سرمایه‌گذاری‌های میان‌مدت و بلندمدت این بنگاه‌ها را ممکن می‌سازد.

– **حمایت‌های دولت:** ازسوی دولت فدرال آلمان حمایت‌های مختلفی در زمینه‌های تحقیق و توسعه، تأمین نیروی کار ماهر و متخصص، تجارت خارجی و سرمایه‌گذاری، تأمین مالی، کارآفرینی و نقل و انتقال شرکت‌ها ارائه می‌شود. این‌گونه حمایت‌ها اکثراً از طریق اتاق‌های بازرگانی و صنایع به بنگاه‌های عضو اعطا می‌شود.

– **همکاری‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط با سایر تشکلهای صنفی:** یکی از عوامل موفقیت بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان همکاری‌های گسترده آنها با تشکلهای صنفی مانند اتاق‌های بازرگانی و انجمن‌هایی است که حافظ منافع این بنگاه‌ها بوده و با برخی نهادهای دولتی در ارتباط هستند.

– **تأمین نیروی کار متخصص و ماهر:** در سایه نظام آموزشی دوگانه آلمان، بنگاه‌های کوچک و متوسط به راحتی می‌توانند نیازهای نیروی کار ماهر و آموزش‌دیده خود را استخدام نمایند. به طوری که ۸۳/۲ درصد از کارآموزان و فارغ‌التحصیلان توسط این بنگاه‌ها جذب می‌شوند.

۲. نهادها و مؤسسات حمایت‌کننده از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان

در راستای توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان، حکومت فدرال، حکومت‌های ایالتی، تشکیلات صنفی و نهادهایی همچون بانک‌ها برنامه‌های حمایت‌های متنوعی را اجرا می‌کنند. اگرچه این حمایت‌ها همه بنگاه‌های کوچک و متوسط را شامل می‌شوند، ولی برای بنگاه‌های صنعتی و صنعتگران برخی برنامه‌های حمایتی ویژه نیز وجود دارد. در ارائه این حمایت‌ها و مساعدت‌ها همکاری منسجمی بین دولت فدرال، حکومت‌های محلی و تشکیلات صنفی و حرفه‌ای وجود دارد. در این بخش نهادهای فدرال و برخی نهادهای ایالتی که برنامه‌های حمایتی گسترده‌ای را در زمینه رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط اجرا می‌کنند به اختصار مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱-۲. وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال (BMWi)

اصلی‌ترین حوزه فعالیت وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال، فراهم‌سازی زمینه‌های لازم برای تأمین رفاه اقتصادی مردم با مشارکت همه شهروندان در راستای روابط اقتصادی آلمان مدرن است. اهم اهداف این وزارتخانه عبارتند از:

۱. فراهم‌سازی فضای رقابت و رشد مستمر اقتصادی در آلمان،

۲. دستیابی به سطح بالای اشتغال،

۳. حمایت از نوآوری و فناوری‌های جدید در راستای برقراری رقابت در اقتصاد،

۴. متناسب‌سازی اهداف اقتصادی با اهداف زیست‌محیطی،

۵. تعمیق تقسیم کار بین‌المللی و تجارت،

۶. مدیریت گذار از جامعه صنعتی به جامعه دانش‌بنیان،

۷. تأمین امنیت انرژی با قیمت‌های مناسب.

از کل بودجه ۷,۶۲۲ میلیارد یورویی وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان در سال ۲۰۱۶، بالغ بر ۵۴۳ میلیون یورو (۰/۰۰۷ درصد) برای حمایت از فعالیت‌های نوآورانه بنگاه‌های کوچک و متوسط در قالب «برنامه مرکزی برای نوآوری بنگاه‌های کوچک و متوسط»^۲ اختصاص یافته که حداقل ۴۰ درصد از این رقم برای بنگاه‌های مستقر در مناطق جدید (آلمان شرقی) و کمتر توسعه یافته است. همچنین مبلغ ۹۱۰/۸ میلیون یورو برای توسعه استارت‌آپ‌ها، رشد و سرمایه‌گذاری بنگاه‌های کوچک و متوسط در بودجه سال ۲۰۱۶ وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان پیش‌بینی شده است. از این رقم نیز مبلغ ۸۰ میلیون یورو صرفاً برای حمایت از فعالیت‌های نوآورانه بنگاه‌های کوچک و متوسط اختصاص یافته است. همچنین در بودجه مذکور مبلغ ۲۴/۶ میلیون یورو برای تأمین نیروی کار ماهر، ۳۸ میلیون یورو برای بهبود مهارت در کسب‌وکار بنگاه‌های کوچک و متوسط و ۴۴ میلیون یورو نیز برای برنامه بهبود کارآیی انرژی در این بنگاه‌ها پیش‌بینی شده است.^۳

سیاست اصلی وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط، بهبود فضای کارآفرینی و توسعه توان رقابتی این بنگاه‌ها و لذا افزایش پتانسیل رشد و اشتغال این بنگاه‌های اقتصادی است. اهم این برنامه‌های حمایتی عبارتند از:

۱. کمک به تأمین سرمایه اولیه بنگاه‌های کوچک و متوسط،

۲. تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی،

۳. برنامه‌های حمایتی در زمینه سرمایه‌گذاری انرژی و زیست‌محیطی،

۴. ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه تأمین منابع مالی.

1. Federal Ministry for Economic Affairs and Energy or Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi).

2. Central Innovation Programme for SMEs (ZIM)

3. <http://www.bmwi.de/EN/Ministry/budget,did=765434.html>

۲-۲. بانک سرمایه‌گذاری آلمان (KfW)

بانک سرمایه‌گذاری آلمان در سال ۱۹۴۸ تأسیس شده است.^۱ بر اساس آمارهای سال ۲۰۱۲ این بانک با ۵۱۹۰ نفر کارمند و ۵۱۲ میلیارد یورو گردش مالی و با بیش از ۷۰ شعبه و نمایندگی در آلمان به‌عنوان یک بانک توسعه‌ای فعالیت می‌کند. این بانک به گروه‌های متنوعی از جمله بنگاه‌های کوچک و متوسط، مدیریت‌های محلی آلمان، صادرکنندگان و همچنین پروژه‌های توسعه‌ای کشورهای در حال توسعه خدمات ارائه می‌کند. از جمله فعالیت‌های به‌روز این بانک، ارائه تسهیلات و وام به بنگاه‌های کوچک و متوسط با شرایط مناسب، تأمین مالی مسکن و زیرساخت‌ها، تأمین مالی برای حفاظت از اقلیم و تأمین مالی صادرات است. در حالی که بانک سرمایه‌گذاری آلمان در ابتدای کار خود بیشتر از منابع دولتی استفاده می‌کرد در حال حاضر بیش از ۹۴ درصد از پرتفوی حمایتی خود را از محل صندوق‌های بازار سرمایه تأمین می‌کند.^۲

تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط از دهه ۱۹۷۰ اهمیت خاصی یافته است. بانک سرمایه‌گذاری آلمان همه ملزومات مرتبط با بنگاه‌های جدیدالتأسیس و بنگاه‌های کوچک و متوسط را یکجا فراهم کرده و هدفش تأمین نیازهای مالی یک بنگاه در طول چرخه حیات بنگاه‌های اقتصادی است. در کنار حمایت‌های مالی، بانک سرمایه‌گذاری اقدام به ارائه خدمات مشاوره‌ای به بنگاه‌های کوچک و متوسط کرده و در این زمینه با سایر مؤسسات تأمین مالی به‌طور مشترک فعالیت می‌کند. این بانک با توجه به تغییر شرایط بازار، سعی می‌کند ابزارهای نوین تأمین مالی ارائه کرده و در زمینه تعیین خط‌مشی بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان نقش اساسی ایفا کند.

در فرآیند ارائه تسهیلات، بانک سرمایه‌گذاری آلمان مستقیماً با مشتریان ارتباط برقرار نمی‌کند؛ بلکه این بانک منابع مالی خود را که از بازار سرمایه یا منابع عمومی جمع‌آوری کرده از طریق «بانک‌های هاوز» یا بانک‌های منطقه‌ای در اختیار مشتریان قرار می‌دهد. «هاوز بانک» اصطلاحی است که در آلمان به بانک‌های تجاری منطقه‌ای که صنایع و بنگاه‌ها به‌طور مستمر با آنها فعالیت می‌کنند داده شده است. در این سیستم، بانک‌های منطقه‌ای به‌دلیل ارتباط مؤثر کاری و متقابل بین بانک‌های تجاری و بنگاه‌های اقتصادی، می‌توانند متناسب با شرایط بنگاه، خدمات مشاوره‌ای ارائه کرده و بنگاه‌ها را در تأمین مالی از راه‌های کم هزینه و به صرفه اقتصادی راهنمایی کنند. در این سیستم که مبتنی بر اعتماد متقابل است مشتریان می‌توانند با شرایط متناسب‌تری وام دریافت کرده و از سوی دیگر بانک‌ها نیز با شناختی که از این بنگاه‌های اقتصادی دارند ریسک برگشت‌ناپذیری تسهیلات اعطایی را به حداقل می‌رسانند.

در این سیستم، بنگاه اقتصادی متقاضی دریافت تسهیلات ابتدا به بانک تجاری منطقه‌ای مراجعه

۱. لازم به ذکر است که تا قبل از ۲۱ اوت ۲۰۰۳، بیشتر فعالیت‌ها و برنامه‌های حمایتی از SMEها قبلاً توسط بانک توسعه آلمان یعنی DTA انجام می‌شده است و این بانک بر اساس اصلاح ساختار بانکی دولت فدرال از تاریخ فوق‌الاشاره در بانک سرمایه‌گذاری یعنی KfW ادغام شده است.

کرده و بانک منطقه‌ای بر اساس ارزیابی‌های خود، در صورت تأیید این تقاضا را به بانک سرمایه‌گذاری ارجاع می‌دهد. بانک سرمایه‌گذاری نیز وام درخواستی را با نرخ بهره مناسب در اختیار بانک منطقه‌ای قرار می‌دهد. نهایتاً قراردادی بین بنگاه اقتصادی و بانک منطقه‌ای امضا و وام پرداخت می‌شود.^۱

۲-۳. آژانس کار فدرال^۲

آژانس کار فدرال مهمترین نهاد سیاستگذار بازار کار آلمان است که از نظر مدیریت و بودجه مستقل است. این آژانس که مرکزش در شهر نورنبرگ است دارای ۱۰ مدیریت منطقه‌ای، ۱۵۶ آژانس کار، ۶۰۴ شعبه و مدیریت محلی و همچنین ۳۰۶ مرکز کاریابی است. مأموریت‌های اصلی آژانس کار فدرال به شرح زیر است:

۱. تأمین فضای آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای،
 ۲. مشاوره شغلی،
 ۳. اعطای کمک‌هزینه آموزش شغلی،
 ۴. ارائه کمک در زمینه اجرای فعالیت‌های آموزش فنی و حرفه‌ای،
 ۵. تشویق اشتغال معلولین،
 ۶. ارائه خدمات مرتبط با تأسیس و حمایت از بنگاه‌های اقتصادی،
 ۷. کمک‌های مالی (مثل کمک‌هزینه بیکاری یا ورشکستگی).
- این نهاد در زمینه تحقیقات مربوط به بازار کار و ارائه گزارش‌های مرتبط نیز فعالیت می‌کند.^۳

۲-۴. بانک توسعه کسب‌وکار بایرن^۴

بانک توسعه کسب‌وکار بایرن، یک نهاد تشویقی در ایالت بایرن یعنی ثروتمندترین ایالت آلمان است. این مؤسسه که زیر نظر قوانین بخش عمومی اداره می‌شود در سال ۱۹۵۲ در شهر مونیخ تأسیس شده و هدف اصلی از تأسیس آن، بازسازی اقتصادی شهر مونیخ پس از جنگ جهانی دوم بوده است. امروزه وظیفه این بانک تأمین مالی بنگاه‌ها از بدو تأسیس، کمک به رشد و ایجاد نوآوری بنگاه‌ها، حفاظت از محیط زیست و ایجاد ثبات برای بنگاه‌های اقتصادی است. گروه هدف این بانک، کارآفرینان و بنگاه‌های کوچک و متوسط ایالت بایرن است. در عین حال این بانک به مدیریت‌های محلی منطقه بایرن نیز کمک‌های بلاعوض و وام نیز پرداخت می‌کند. مأموریت‌های اساسی بانک توسعه کار بایرن به شرح زیر است:

– تسهیل ورود بنگاه‌های تازه‌تأسیس به بازار،

1. Ibid.

2. Bundesagentur Für Arbeit

3. <https://www.arbeitsagentur.de/web/content/EN/index.htm>

4. LfA Förderbank Bayern

- افزایش میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک و متوسط ،
 - حمایت از بنگاه‌هایی که خدمات و محصولات جدید به بازار ارائه می‌کنند،
 - کاهش و از بین بردن نابرابری‌های منطقه‌ای،
 - حمایت از بنگاه‌های اقتصادی در مواقع بحران با تأکید بر حفظ و حمایت از حقوق کارگران،
 - تقویت اقتصاد منطقه بایرن با حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خارج از کشور،
 - توسعه زیرساخت‌های لازم برای فراهم‌سازی رشد اقتصادی،
 - همکاری با سایر مؤسسات و نهادهای مالی در راستای تضمین تأمین مالی پروژه‌های بزرگ.
- کلیه تأمین مالی و اعطای وام و تسهیلات از طریق بانک‌های تجاری منطقه‌ای (هاوزبانک) صورت می‌گیرد. هر بانکی که بخواهد تسهیلات تشویقی اعطا نماید می‌تواند در رده هاوز بانک قرار گیرد. بدین ترتیب بانک توسعه کسب‌وکار ضمن همکاری با سایر بانک‌ها، با آنها رقابت هم می‌نماید.
- این بانک در سال ۲۰۱۲ با توزیع ۲/۵ میلیارد یورو وام و تسهیلات، تأمین مالی و نیازهای نقدینگی نزدیک به ۵۴۰۰ بنگاه اقتصادی را فراهم ساخته و برای ۶۱۰۰ نفر نیروی کار فرصت اشتغال ایجاد کرده است. بخش عمده‌ای از این اعتبارات از محل منابع خود بانک توسعه کسب‌وکار بایرن تأمین شده است. این بانک منابع خود را از طریق فروش اوراق مشارکت در بازار فراهم می‌نماید.^۱

۵-۲. بانک نوردراین وستفالن

بانک نوردراین وستفالن (NRW^۲) در بزرگ‌ترین ایالت آلمان یعنی نوردراین وستفالن به‌عنوان یک بانک توسعه‌ای فعالیت می‌کند. این بانک در سال ۲۰۰۲ تأسیس شده و هدفش ایجاد توسعه ساختاری و اقتصادی در ایالت نوردراین وستفالن است. این بانک با گردش مالی ۱۴۹ میلیارد یورو، سرمایه ۱۷ میلیارد یورو و نزدیک به ۱۲۵۰ نفر کارمند به‌عنوان بزرگ‌ترین بانک تشویقی ایالتی آلمان فعالیت می‌کند.^۳

بانک NRW گستره وسیعی از خدمات مثل اعطای وام‌های مرسوم تا خدمات مشاوره‌ای ویژه را ارائه کرده و در مورد تأسیس بنگاه‌های اقتصادی جدید و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌صورت تخصصی عمل می‌کند. بانک NRW علاوه بر استفاده از منابع صندوق‌های اتحادیه اروپا و منابع حکومت فدرال، از منابع صندوق‌های متعدد دیگر نیز استفاده می‌کند.

مأموریت‌های اصلی این بانک به‌شرح زیر است:

- توسعه بنگاه‌های متوسط اقتصادی، به‌ویژه تأمین مالی تأسیس و تقویت این بنگاه‌ها،
- تشویق ساخت مسکن و ساختمان‌های اجتماعی،

1. <http://www.lfa.de>

2. North Rhine-Westphalia

3. NRW.BANK, (2016). Financial Report 2015, North Rhine-westphalia, Düsseldorf/Münster.

- اعطای سرمایه ریسک،
- حمایت از نوسازی و بازسازی شهرها و محلات،
- حمایت از پروژه‌های زیربنایی،
- حمایت از اقتصاد کشاورزی و جنگلداری و بخش روستایی،
- حمایت از حفاظت محیط زیست،
- حمایت از فناوری و نوآوری،
- حمایت از پروژه‌های اجتماعی، فرهنگی و علمی^۱.

۲-۶. آژانس تشویقی صنایع بانک نوردراین وستفالن (LGH)

آژانس تشویقی بانک نوردراین وستفالن، نهاد مشترک اتاق‌های صنایع، اتحادیه‌های صنفی کارگری و انجمن‌های صنایع مستقر در ایالت نوردراین وستفالن آلمان است. هدف این نهاد، برنامه‌ریزی برای اعطای مشوق‌های بخشی تشکیلات صنعتی و کمک در راه پیاده‌سازی این مشوق‌ها و همچنین هماهنگی فعالیت‌های صورت گرفته در سطح ایالت است. همچنین این آژانس به اجرای برنامه‌های مختلفی در راستای استفاده صنایع و صنعتگران از منابع تأمین شده از سوی صندوق‌های اتحادیه اروپا و حکومت فدرال می‌پردازد. از جمله این برنامه‌ها، پرداخت بیمه استادکار راه‌انداز کسب‌وکار، برنامه مشاوره اقتصادی NRW، برنامه استارت‌آپ (ورود قیم در صورت عدم تأمین امنیت شغلی) و برنامه حمایتی اجرای آموزش حرفه‌ای است^۲.

۳. برنامه‌های حمایتی و تشویقی بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان

برنامه‌های حمایتی دولت آلمان از بنگاه‌های کوچک و متوسط متنوع و گسترده هستند. برخی از این برنامه‌ها توسط نهادهای فدرال و برخی نیز توسط نهادهای منطقه‌ای مدیریت می‌شود. اکثر این برنامه‌های حمایتی توسط تشکل‌های صنفی و نهادهای منطقه‌ای مثل اتاق‌های بازرگانی، اتحادیه صنعتگران، اتحادیه‌های کارگری و کارفرمایی، مؤسسات ارائه خدمات مشاوره و مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای بخش خصوصی عملیاتی و اجرا می‌شود. در گزارش حاضر، این برنامه‌های حمایتی در ۸ گروه طبقه‌بندی شده‌اند که ۴ گروه اول مختص بخش صنعت هستند:

۱. حمایت از برنامه‌های کارآفرینی بنگاه‌های صنعتی از طریق خدمات مشاوره،
۲. حمایت از آموزش‌های شغلی،
۳. حمایت از انستیتوی صنعتگران آلمان،

1. www.nrwbank.com

2. Landes-gewerbeförderungsstelle des Nordrhein-westfälischen Handwerks

3. <http://www.lgh.de/>

۴. نمایشگاه بین‌المللی صنایع مونیخ،
۵. کمک‌های مالی بلاعوض،
۶. خدمات مشاوره،
۷. پرداخت وام و حمایت‌های سرمایه‌ای،
۸. حمایت‌های تضمینی.

ذیل هرکدام از این برنامه‌ها نیز فعالیت‌ها و اقدامات حمایتی متنوعی وجود دارد که شرایط برخوردارى و چارچوب کلی هر یک از برنامه‌ها به‌طور مختصر در ادامه اشاره شده است.

۳-۱. حمایت از برنامه‌های کارآفرینی بنگاه‌های صنعتی از طریق خدمات مشاوره

در این بخش به‌طور ویژه برنامه‌های خدمات مشاوره ارائه شده به بنگاه‌های صنعتی و صنعتگران مورد بررسی قرار می‌گیرد. اهم این برنامه‌ها به‌شرح زیر است:

– ارائه خدمات مشاوره به صنعتگران از طریق اتاق‌های صنایع

این برنامه، شامل ارائه خدمات مشاوره به صنعتگران از سوی وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال است. این وزارتخانه به‌واسطه ۵۳ اتاق صنایع و ۳۶ اتحادیه صنفی دارای شبکه قوی و گسترده برای ارائه خدمات مشاوره است. وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان در تأمین مالی خدمات مشاوره‌ای ارائه شده از سوی این اتاق‌ها و اتحادیه‌ها مشارکت می‌کند.

هزینه و مخارج مراکز مشاوره تشکل‌های صنفی صنعتگران از طریق وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال، مدیریت‌های محلی ایالت‌ها و تشکیلات صنفی به‌صورت مشترک پرداخت می‌شود. در سایه این حمایت‌ها و کمک‌ها، تشکل‌های صنفی صنعتگران به‌صورت رایگان از خدمات مراکز مشاوره‌ای بهره‌مند می‌شوند. یک بنگاه و یا یک فرد در طی سه سال تنها می‌تواند از ۱۵ روز خدمات مشاوره استفاده کند. به خاطر همین ضابطه، سعی می‌شود فضای رقابتی برای مشاوران آزاد نیز تأمین شود. در جدول ۳ خدمات مشاوره ارائه شده از سوی اتاق‌های صنایع آمده است. در سال ۲۰۱۳ جمعاً ۸۵۰ نفر مشاور در این مراکز فعالیت داشته‌اند که ۵۶ درصد از این مشاوران در زمینه بازرگانی و ۴۴ درصد در زمینه‌های فنی مشغول به فعالیت بوده‌اند^۱.

جدول ۳. خدمات مشاوره ارائه شده به صنعتگران توسط وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان

سال / عنوان	تعداد خدمات مشاوره	هزینه (به میلیون یورو)
۲۰۰۹	۵۴۱۰۰	۱۰/۳
۲۰۱۰	۴۶۱۰۹	۹/۷
۲۰۱۱	۴۹۴۱۸	۱۰/۲
۲۰۱۲	۴۸۱۳۲	۱۰/۸۶

مأخذ: وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال.

- حمایت از خدمات مشاوره فناوری و نوآوری صنعتگران

یکی دیگر از خدمات مشاوره ارائه شده از سوی وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان به صنعتگران، مشاوره در زمینه فناوری و نوآوری است. از سال ۲۰۰۵ از طریق مراکز مشاوره خصوصی، دولت از خدمات مشاوره‌ای در زمینه فناوری و نوآوری بنگاه‌ها حمایت می‌کند. هدف از این حمایت، تأمین پیشرفت بنگاه‌های صنعتی در زمینه انتقال فناوری و ایجاد نوآوری است. در جدول ۴ در مورد این حمایت‌ها اطلاعاتی ارائه شده است.^۱

جدول ۴. خدمات مشاوره فناوری و نوآوری ارائه شده به صنعتگران
توسط وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان

سال	تعداد خدمات مشاوره (به غیر مشاوره‌های تلفنی)	تعداد شرکت‌کنندگان	هزینه (میلیون یورو)
۲۰۰۹	۸۱۲۱	۶۵۷۵	۱/۲۸۵
۲۰۱۰	۸۴۶۳	۵۸۲۵	۱/۴۰۹
۲۰۱۱	۷۲۹۰	۱۰۵۶۳	۱/۴۰۹
۲۰۱۲	۸۰۱۸	۷۹۷۴	۱/۴۰۷

مأخذ: همان.

- حمایت از ادارات آگاهی‌بخش به مدیران بنگاه‌های اقتصادی

وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان، از خدمات مشاوره‌ای ادارات آگاهی‌بخش به مدیران بنگاه‌های اقتصادی نیز حمایت می‌کند. در قالب این برنامه، ۶۵ اداره آگاهی‌بخش مستقر در ستاد مرکزی ۵۶ اتاق صنایع مورد حمایت قرار می‌گیرد. این ادارات، فعالیت‌هایی همچون ارائه گزارش‌های تحلیل بخشی و مشاوره به مدیران بنگاه‌های اقتصادی را انجام می‌دهند.^۲

۲-۳. حمایت از آموزش‌های شغلی

برای حفظ موفقیت‌ها و افزایش توان رقابت‌پذیری بنگاه‌ها، آشنایی کارکنان و مدیران با دانش فنی روز و تغییرات اقتصادی و فنی محیط پیرامون از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این راستا در آلمان، استمرار آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌ویژه برای جوانان مورد حمایت جدی دولت است. حمایت‌های وزارت امور اقتصادی و انرژی دولت فدرال در قالب این سیاست، به شرح زیر است:

- حمایت از آموزش‌های شغلی خارج از محیط کارگاه (صرفاً برای صنعتگران)

تأمین هزینه‌های این نوع آموزش‌ها توسط وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال، اتاق اصناف و ایالت‌ها به‌صورت یک‌سوم صورت می‌گیرد. این آموزش‌ها عموماً در موارد آموزش‌های شغلی برای تطبیق با

1. Ibid.

2. Ibid.

تغییرات فنی و اقتصادی، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای در سطح آموزش‌های شغلی و ایجاد نظام هماهنگ در آموزش‌های شغلی در سطح بنگاه‌ها صورت می‌گیرد.

– **حمایت‌های مالی و تجهیزاتی از مؤسسات ارائه‌کننده آموزش‌های شغلی خارج از محیط کار**
این حمایت‌ها برای تجهیز و مدرن‌سازی مؤسسات آموزشی ارائه‌کننده آموزش‌های شغلی در سطح ملی و محلی صورت می‌گیرد. تأمین هزینه این مؤسسات توسط تشکیلات صنفی، مدیریت‌های ایالتی و دولت فدرال انجام می‌شود. سهم دولت فدرال ۴۵ درصد از این هزینه‌هاست که در ایالت‌هایی که به لحاظ ساختاری ضعیف هستند این نسبت به ۶۰ درصد افزایش می‌یابد.

۳-۳. حمایت از انستیتوی صنعتگران آلمان

وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان از انستیتوی صنعتگران آلمان (DHI) که زیر نظر اتحادیه مرکزی صنایع (ZDH) فعالیت می‌کند سالیانه با پرداخت ۱۱۰۳ میلیون یورو حمایت می‌کند. این انستیتو مأموریت‌هایی همچون فعالیت در زمینه‌های تحقیقاتی صنایع، انتقال دانش به بخش صنایع و تشویق صنایع (تهیه گزارش‌های مالی در بخش مسکن، بررسی برنامه‌های مدرن‌سازی مؤسسات آموزشی فعال در زمینه آموزش‌های خارج از محیط کار و آموزش کارآموزان در خارج از محیط کار) را در دستور کار خود دارد.^۱

۳-۴. نمایشگاه بین‌المللی صنایع مونیخ

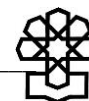
وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان در تأمین هزینه‌های نمایشگاه بین‌المللی صنایع که هر سال در مونیخ برگزار می‌گردد، کمک می‌کند (تا سال ۲۰۱۱ بالغ بر ۲۶۰ میلیون یورو پرداخت کرده است). این وزارتخانه در نمایشگاه مذکور در زمینه آموزش‌های شغلی و نوآوری اطلاع‌رسانی کرده و از کارگاه‌های برگزار شده در نمایشگاه، با اعطای «جایزه عالی موفقیت در نوآوری صنایع» حمایت می‌کند.^۲

۳-۵. کمک‌های مالی بلاعوض

کمک‌های مالی بلاعوض به بنگاه‌های کوچک و متوسط و بنگاه‌های صنعتی در آلمان بیشتر بر مبنای نوآوری، تحقیق و توسعه، فناوری و اشتغال متمرکز است. در زمینه پرداخت کمک‌های بلاعوض مؤسساتی در سطح فدرال مانند آژانس کار فدرال و در سطح ایالتی مانند بانک نوردراین وستفالن و بانک کسب‌وکار بایرن به‌عنوان نهادهای پیشتاز مطرح هستند. در ادامه، به‌صورت خلاصه به معرفی و نحوه پیاده‌سازی هریک از این برنامه‌های حمایتی پرداخته خواهد شد.

1. Ibid.

2. Ibid.

– **سرمایه راه‌اندازی کسب‌وکار آژانس کار فدرال:** با هدف راه‌اندازی کسب‌وکار توسط بیکاران و ایجاد ارزش‌افزوده در اقتصاد، آژانس کار فدرال در فاصله زمانی ۶ ماه تا مبلغ حداکثر ۳۰۰ یورو به‌عنوان کمک بلاعوض بیمه برای این نوع کارآفرینان پرداخت می‌کند. برای دریافت این کمک که در سطح فدرال اجرا می‌شود، شرط برخورداری فرد بیکار از بیمه بیکاری الزامی است. متقاضیان باید برای دریافت این حمایت به آژانس‌های کاریابی مراجعه کنند. مدت زمان پرداخت این کمک با توجه به شرایط بنگاه اقتصادی تا ۶ ماه دیگر قابل تمدید است^۱.

– **کمک بلاعوض برای افزایش مشارکت اجتماعی:** آژانس کار فدرال به بنگاه‌های کوچکی که افراد معلول یا فاقد مهارت را استخدام کنند تا ۵۰ درصد از دستمزد این افراد را به‌عنوان کمک‌هزینه پرداخت می‌کند. مدت و میزان این کمک مالی با توجه به ویژگی‌های فرد استخدامی (اعم از درصد معلولیت و یا سایر عوامل کاهنده بهره‌وری) تعیین می‌شود. حداکثر مدت پرداخت این کمک ۱۲ ماه است (برای افراد بیش از ۵۰ سال تا ۳۶ ماه می‌باشد).

– **کمک بلاعوض برای کسب مهارت‌های شروع به کار:** آژانس کار فدرال حمایت‌هایی در راستای آموزش مهارت ازسوی بنگاه‌ها به افراد فاقد مهارت ارائه می‌دهد. این حمایت‌ها که در سطح فدرال ارائه می‌شود، برای هر فرد استخدام شده به‌طور متوسط ماهیانه ۲۱۶ یورو است و همچنین هزینه‌های بیمه این افراد پرداخت می‌شود. مدت زمان پرداخت این کمک‌هزینه از ۶ تا ۱۲ ماه است و در صورتی انجام می‌پذیرد که محتوای آموزشی ارائه شده ازسوی بنگاه به کارآموز، مطابق با محتوای آموزشی ارائه شده ازسوی دولت باشد^۲.

– **کوپن آموزشی بانک نوردراین وستفالن:** در چارچوب برنامه کوپن آموزشی بانک نوردراین وستفالن در ایالت راین وستفالیای شمالی به اصناف و سایر مشاغل آموزش‌هایی مثل مهارت‌های کار در حوزه تجارت، زبان، کامپیوتر، کار تیمی، روش‌های انجام کار و موضوعات مشابه در قالب کوپن ارائه می‌شود. در مورد نحوه استفاده از این کوپن‌ها، اخذ مشاوره از کارکنان اتاق‌های صنفی الزامی است. گروه‌های هدف این برنامه شامل موارد زیر هستند؛

۱. شاغلین مقیم در ایالت نوردراین وستفالیای،

۲. بنگاه‌های کوچک و متوسط تأسیس شده و مستقر در ایالت نوردراین وستفالیای با تعداد کمتر از

۲۵۰ نفر کارکن

۳. کارکنان مشاغل آزاد (حسابداران، وکلا و سایر مشاغل مشابه) که حداکثر ۵ سال پیش مؤسسه

خود را تأسیس نموده‌اند^۳.

1. www.arbeitsagentur.de
2. **Ibid.**
3. www.nrwbank.com

– برنامه توسعه منطقه‌ای بانک نوردراین وستفالن: در چارچوب برنامه توسعه منطقه‌ای بانک نوردراین وستفالن با هدف حفظ اشتغال موجود و ایجاد ظرفیت اشتغال جدید به بنگاه‌های کوچک و متوسط و بنگاه‌های بزرگ کمک‌های بلاعوض پرداخت می‌شود. طبق این برنامه که در سطح ایالتی اجرا می‌شود، تا ۲۸ درصد سرمایه‌گذاری‌های ثابت کمک بلاعوض پرداخت می‌شود. نرخ این کمک‌ها با توجه به درجه توسعه‌یافتگی منطقه، اندازه بنگاه و تعداد اشتغال ایجاد شده تعیین می‌شود.^۱

– کمک‌هزینه بیمه تأسیس کسب‌وکار استادکاران: برنامه کمک‌هزینه بیمه استادکاران تأسیس‌کننده کسب‌وکار که توسط بانک نوردراین وستفالن و وزارت امور اقتصادی و انرژی مدیریت می‌شود را آژانس تشویق صنعتگران نوردراین وستفالن (LGH) اجرا می‌کند. برای استفاده از این حمایت منطقه‌ای، تأسیس یک کسب‌وکار جدید و یا استمرار یک کسب‌وکار موجود توسط استادکاران شرط لازم است. میزان کمک مالی طبق این برنامه که مخصوص صنعتگران است تا سقف ۷۵۰۰ یورو می‌باشد.

– برنامه آموزش‌های شغلی برای جوانان فاقد مهارت: این برنامه توسط «مرکز خانواده و فعالیت‌های اجتماعی» ایالت بایرن اجرا می‌شود و به بنگاه‌هایی که فارغ‌التحصیلان جوان مدارس فنی و حرفه‌ای و یا هر مؤسسه آموزشی عمومی را با هدف کارآموزی استخدام کنند مشوق‌هایی پرداخت می‌شود. هدف این برنامه اشتغال افراد تعیین شده در گروه‌های هدف است. در قالب این برنامه برای هر آموزش در حین کار تا مبلغ ۵۰۰۰ یورو به‌عنوان تشویق پرداخت می‌شود.

– برنامه تشویقی منطقه بایرن: در قالب این برنامه، فعالیت‌های مهم اقتصادی، سرمایه‌گذاری‌های مهم از نظر اشتغال‌زایی و حفظ اشتغال موجود و همچنین افزایش کیفیت خدمات گردشگری در ایالت بایرن مورد حمایت قرار می‌گیرد. این برنامه توسط بانک توسعه کسب‌وکار بایرن (LFA) اجرا می‌شود. بنگاه‌های فعال در زمینه صنایع، هنر، بازرگانی، گردشگری و سایر زیر بخش‌های خدمات که بیش از ۵۰ درصد فروش خود را به مناطق حداقل ۵۰ کیلومتر خارج از ایالت بایرن انجام دهند و در حد مناسب نیز از سرمایه شخصی برخوردار باشند می‌توانند از این حمایت استفاده کنند.^۲

۳-۶. خدمات مشاوره

در آلمان شبکه بسیار گسترده‌ای از خدمات مشاوره وجود دارد که توسط اتاق‌های صنفی و بخش خصوصی ارائه می‌شود. مشاوران قبل از تأسیس و بعد از راه‌اندازی به بنگاه‌های اقتصادی مشاوره می‌دهند. به دلیل اهمیت این خدمات مشاوره در موفقیت بنگاه‌های کوچک و متوسط، دولت در مورد ارائه خدمات مشاوره حمایت‌هایی را انجام می‌دهد.

1. Ibid.
2. www.lfa.de

– برنامه خدمات مشاوره راه‌اندازی کسب‌وکار: بر اساس این برنامه هزینه خدمات مشاوره (مثل تهیه طرح کسب‌وکار، تحلیل بازار، تهیه طرح‌های فروش و بازاریابی) فرد بیکاری که اقدام به راه‌اندازی کسب‌وکاری که یا شعبه و یا دفتر مرکزی آن در آلمان باشد به‌صورت بلاعوض پرداخت می‌شود. این برنامه توسط وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال و بانک سرمایه‌گذاری آلمان اجرا می‌شود. حداکثر مبلغ قابل پرداخت برای خدمات مشاوره ۶۰۰۰ یورو می‌باشد.^۱

– کمک‌هزینه خدمات مشاوره شرکت (پس از راه‌اندازی): وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان طبق این برنامه به جبران هزینه خدمات مشاوره اقتصادی، فنی، مالی و سازمانی همه بنگاه‌های اقتصادی آلمان که حداقل یک سال فعالیت داشته باشند کمک می‌کند. مبلغ کمک‌هزینه تا ۵۰ درصد خدمات مشاوره و در ایالت‌های جدید تا ۷۵ درصد هزینه‌های مشاوره است. حداکثر مبلغ بلاعوض ۶۰۰۰ یورو در سال است.^۲

– خدمات مشاوره تخصصی قبل از تأسیس: در چارچوب این برنامه ۷۰ درصد از هزینه خدمات مشاوره تخصصی قبل از راه‌اندازی بنگاه جدیدالتأسیس در ایالت بایرن توسط وزارت اقتصاد ایالت بایرن به‌صورت بلاعوض تقبل می‌شود. حمایت‌های این برنامه به کارفرمایان شامل پرداخت هزینه‌های مشاوره تا حداکثر ۱۰ روز (هر روز ۸ ساعت) است.^۳

– خدمات مشاوره‌ای مدل کسب‌وکار: در ایالت بایرن خدمات مشاوره ارائه شده به بنگاه‌های کوچک و متوسط در حوزه «مدل‌های کسب‌وکار منعطف»^۴ مورد حمایت قرار می‌گیرد. این برنامه در ایالت نوردراین وستفالن نیز توسط بانک نوردراین وستفالن اجرا می‌شود. ۵۰ درصد از خدمات مشاوره به شرط عدم تجاوز از مبلغ روزانه ۵۰۰ یورو توسط این برنامه تأمین می‌شود.^۵

۳-۷. پرداخت وام و حمایت‌های سرمایه‌ای

اهداف این برنامه‌ها، حمایت از ایجاد اشتغال، تسهیل نقل و انتقال شرکت‌ها، تشویق کارآفرینی، نوآوری و حفاظت از محیط زیست است. علاوه بر منابع فدرال و ایالتی از منابع اتحادیه اروپا نیز در تأمین هزینه‌های این برنامه استفاده می‌شود. این حمایت‌ها توسط شبکه توسعه‌یافته بانکی آلمان توزیع می‌شود. در این زمینه در سطح فدرال، بانک سرمایه‌گذاری آلمان پیش‌تاز است. میزان کمک‌ها با توجه به درجه توسعه‌یافتگی مناطق (به‌خصوص ایالت‌های آلمان شرقی قبل از اتحاد) متفاوت است.

1. www.bmwi.de

2. **Ibid.**

3. www.stmwi.bayern.de

۴. مدل جدیدی از کسب‌وکار که به خصوص در اتحادیه اروپا خیلی رایج است. این مدل بیشتر مبتنی بر تغییر زمینه فعالیت، گستره فعالیت و روش‌های تأمین مالی قابل انعطاف است. برای مطالعه بیشتر:

Katy Mason, Stefanos Mouzas, (2012) "Flexible Business Models", *European Journal of Marketing*, Vol. 46 Iss: 10, pp.1340 – 1367.

5. www.arbeitszeitberatung.de

– **وام استارت آپ^۱:** بانک KfW برای اشخاص حقیقی مایل به راه‌اندازی کسب‌وکار در آلمان، صاحبان مشاغل آزاد و بنگاه‌های کوچک و متوسطی که سه سال در بازار حضور داشته باشند (با تعداد کارکنان کمتر از ۵۰ و یا گردش مالی کمتر از ۱۰ میلیون یورو) در چارچوب برنامه وام استارت آپ اقدام به ارائه تسهیلات می‌نماید. برای برخورداری از این وام‌ها تأسیس کسب‌وکار جدید و یا استمرار فعالیت موجود و یا توسعه بنگاه لازم است. نرخ بهره این وام که در سطح فدرال اجرا می‌شود، ثابت است. مدت پرداخت وام ۱۰ ساله بوده و بازپرداخت آن از سال دوم شروع خواهد شد.^۲

– **تأمین سرمایه تأسیس کسب‌وکار:** شرایط پرداخت این وام نیز همانند وام استارت آپ برای اشخاص حقیقی و مشاغل آزاد که مایل به راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، استمرار کسب‌وکار فعلی و یا توسعه کسب‌وکار هستند، می‌باشد. با این تفاوت که ۵ سال از حضور بنگاه در بازار گذشته باشد. به عبارت دیگر بنگاه در سال پنجم فعالیت خود می‌تواند از این وام استفاده نماید. بنگاه‌های کوچک و متوسط متقاضی دریافت این اعتبارات باید به صورت مستقل اقدام به تأسیس و یا توسعه کسب‌وکار نمایند. تأمین ۱۰-۱۵ درصد از سرمایه به عهده کارآفرین است. مدت بازپرداخت وام ۱۵ ساله و حداکثر مقدار آن نیز ۵۰۰ هزار یورو است.^۳

– **وام عمومی تأسیس کسب‌وکار^۴:** علاوه بر کارآفرینان (که در مورد قبلی اشاره شد)، صاحبان مشاغل آزاد و بنگاه‌های کوچک و متوسط که پنج سال سابقه حضور در بازار را داشته باشند، بنگاه‌هایی که در داخل و خارج از آلمان اقدام به سرمایه‌گذاری کنند و یا در قالب قراردادهای مشترک وارد فعالیت شوند نیز می‌توانند از این اعتبارات استفاده نمایند. مدت بازپرداخت این تسهیلات تا ۲۰ سال می‌باشد.

– **برنامه توسعه منطقه‌ای^۵:** در چارچوب برنامه توسعه منطقه‌ای در ایالت‌های جدید و یا نواحی توسعه نیافته ایالت‌های قدیمی (آلمان غربی) از بنگاه‌های کوچک و متوسط، کارآفرینان و صاحبان مشاغل آزاد حمایت می‌شود. در قالب این حمایت که توسط بانک سرمایه‌گذاری و در سطح فدرال اجرا می‌شود به سرمایه‌گذاری‌ها، فعالیت‌های مشترک، خدمات مشاوره و هزینه‌های شرکت در نمایشگاه‌ها برای اولین بار کمک هزینه پرداخت می‌شود. حداکثر مقدار وام پرداختی در قالب این برنامه ۳ میلیون یورو و با توجه به نوع ایالت و فعالیت دارای دوره بازپرداخت ۵، ۱۰ و ۲۰ ساله است.

– **برنامه افزایش مشارکت:** این برنامه نیز که توسط بانک سرمایه‌گذاری آلمان اجرا می‌شود یک برنامه فدرالی است. این برنامه همه بنگاه‌های کوچک و متوسطی را که در آلمان فعالیت می‌کنند

1. ERP Start-Up Loan, StartGeld

2. KfW, (2015). KfW SME Panel 2015: Growing Optimism is Overcoming Weak Investment Trend, Frankfurt/Main.

3. **Ibid.**

4. ERP Start-up Loan- universal, ERP-gründerkredit –universell

5. ERP-Regionalprogramm.

در برمی گیرد. در چارچوب این برنامه، شرکت‌های خصوصی که به تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط کمک می‌کنند، مورد حمایت قرار می‌گیرند. زمانی که شرکت‌های سرمایه‌گذاری با گروه‌های هدف بنگاه‌های کوچک و متوسط در تأمین سرمایه‌گذاری مشارکت کنند، می‌توانند از وام و تسهیلات بانک سرمایه‌گذاری فدرال استفاده نمایند.^۱

– **کمک به تأمین سرمایه بنگاه‌های کوچک و متوسط توسط بانک نوردراین وستفالن^۲:** بنگاه‌هایی که دارای حداکثر ۵۰ میلیون یورو حجم فروش هستند، بنگاه‌های جدیدالتأسیس و خریداران بنگاه‌ها می‌توانند از این حمایت استفاده نمایند. این کمک توسط بانک نوردراین وستفالن و در سطح ایالت راین وستفالیای شمالی اجرا می‌شود. سرمایه مورد نیاز به صورت مضاربه به بنگاه‌های متقاضی پرداخت می‌شود. حداکثر میزان این وام ۱ میلیون یورو بوده و به استثنای بنگاه‌های جدیدالتأسیس میزان تسهیلات نمی‌تواند بیش از سرمایه و آورده شخصی بنگاه اقتصادی باشد.^۳

– **وام تأسیس کسب‌وکار بانک نوردراین وستفالن^۴:** این وام در زمینه راه‌اندازی یک کسب‌وکار، خرید یک بنگاه موجود و یا شراکت در یک بنگاه از سوی بانک نوردراین وستفالن و در موارد خرید زمین و ساختمان، احداث ساختمان، تجهیزات تولیدی و اداری، خرید مالکیت‌های معنوی (مانند حق اختراع) و خرید قطعات یدکی قابل پرداخت است. میزان وام تا تأمین همه هزینه‌ها و مخارج صورت گرفته توسط بنگاه اقتصادی در موارد ذکر شده قابل افزایش است.^۵

– **برنامه وام عمومی بانک نوردراین وستفالن^۶:** بنگاه‌های جدیدالتأسیس، بنگاه‌های کوچک و متوسط و صاحبان مشاغل آزاد که در منطقه نوردراین وستفالن سرمایه‌گذاری کرده و دارای یک ساختار منسجم اقتصادی باشند می‌توانند از این تسهیلات استفاده نمایند. این حمایت تا سقف ۱۰۰ درصدی هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری‌های بنگاه اقتصادی قابل تأمین است.

– **وام بنگاه کوچک و متوسط بانک نوردراین وستفالن:** بانک نوردراین وستفالن برای بنگاه‌های کوچک و متوسط که تازه تأسیس شده‌اند و میزان فروش آنها کمتر از ۵۰۰ میلیون یورو است، و صاحبان مشاغل آزاد در زمینه‌های سرمایه‌گذاری ثابت، خرید یک واحد اقتصادی، سرمایه‌گذاری در مستغلات، تأسیس انبار و سرمایه‌گذاری شرکت‌های آلمانی در خارج از آلمان کمک می‌کند. این نوع تسهیلات با بهره پایین بوده و می‌تواند تا سقف ۱۰۰ درصدی سرمایه‌گذاری را شامل شود.

– **وام استارت-آپ بانک توسعه کسب‌وکار بایرن^۷:** بانک توسعه کسب‌وکار بایرن به بنگاه‌های

1. www.bmwi.de

2. Beteiligungskapital Für Klein und Mitlere Unternehmen

3. www.nrwbank.com

4. NRW Bank Gründungskredit

5. **Ibid.**

6. NRW Bank Universalkredit

7. Startkredit

کوچک و متوسط و صاحبان مشاغل آزاد فعال در منطقه بایرن در موارد توسعه فضاهای واحد اقتصادی، خرید یک بنگاه یا واحد اقتصادی، هزینه‌های مشارکت و خریدهای انباری در راستای تکمیل سرمایه‌گذاری‌ها اقدام به پرداخت تسهیلات می‌نماید. در چارچوب این حمایت، حداکثر تا ۴۰ درصد از مبلغ سرمایه‌گذاری وام پرداخت می‌شود.

– **برنامه سرمایه‌گذاری استارت آپ^۱**: برنامه سرمایه‌گذاری استارت-آپ ۱۰۰ یکی دیگر از حمایت‌هایی است که توسط بانک توسعه کسب‌وکار بایرن اجرا می‌شود. با وجود اینکه از نظر زمینه‌های اجرایی و گروه‌های هدف با سایر تسهیلات استارت-آپ بانک شبیه است، این وام ویژگی مکملی برای سایر تسهیلات را دارد. شرکت‌ها و بنگاه‌هایی که درخواست وام استارت آپ کرده‌اند می‌توانند از این تسهیلات نیز استفاده نموده و بدین ترتیب می‌توانند از حمایت‌های ۱۰۰ درصدی بهره‌مند شوند.

– **صندوق مونیخ^۲**: در چارچوب برنامه‌های صندوق مونیخ که توسط بانک پس‌انداز ایالت بایرن مدیریت می‌شود، افرادی که در ایالت بایرن دارای طرح و ایده کسب‌وکار هستند و یا کارآفرینانی که طرح‌های قابل‌اجرا دارند مورد حمایت این صندوق قرار می‌گیرند. جهت استفاده از این وام، باید قبل از سرمایه‌گذاری اقدام کرد.

– **برنامه وام‌های خرد^۳**: در ایالت بایرن، تأسیس‌کنندگان کسب‌وکارهای جدید، کارآفرینان، زنان، افرادی که اصالتاً مهاجر هستند و بنگاه‌های خرد که نتوانسته‌اند از طریق بانک‌های تجاری منطقه‌ای وام و تسهیلات دریافت کنند، می‌توانند از این حمایت‌ها بهره‌مند شوند. مسئولیت اجرای این برنامه بر عهده نهادهای اعتباری خرد در ایالت‌هاست و کارآفرینان از هر صنفی می‌توانند از این وام استفاده نمایند. با توجه به اینکه در هر ایالتی نهاد اعتباری خرد منحصربه‌فردی وجود دارد لذا مقررات و شرایط پرداخت این اعتبارات از ایالتی به ایالت دیگر متفاوت است.

– **برنامه سرمایه‌گذاری مشترک برای کارآفرینان^۴**: یکی دیگر از برنامه‌های حمایتی بانک توسعه کسب‌وکار بایرن، حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در قالب برنامه تأمین سرمایه مشارکتی برای کارآفرینان است. در چارچوب این وام، بانک بدون آنکه در مدیریت شرکت دخالتی داشته باشد به شکل مضاربه اقدام به پرداخت تسهیلات می‌نماید. شروط برخورداری از این وام عبارتند از: بنگاه اقتصادی حداقل به اندازه وام درخواستی باید دارای آورده شخصی باشد؛ صاحب بنگاه باید تضمین حقیقی و فردی ارائه نماید و بنگاه اقتصادی دارای یک برنامه نظام‌مند اقتصادی و کاری باشد.

– **کمک‌هزینه استادکاری بر اساس قانون ارتقا در آموزش‌های حرفه‌ای^۵**: صنعتگرانی که قبلاً

1. Startkredit 100
 2. München-fonds
 3. Mikrokreditfonds
 4. Beteiligungskapital für Existenzgründer
 5. Aufstiegs for Bildung Störderung Gesetz: Meister Bafög

موفق به دریافت آموزش‌های شغلی شده و یا افرادی که در سایر زمینه‌ها آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای کسب کرده‌اند می‌توانند از این حمایت‌ها استفاده نمایند. آموزش‌های ارائه شده در قالب این برنامه از سطح آموزش‌های شاگردی بالاتر بوده و مراجعه‌کننده باید حداقل ۴۰۰ ساعت آموزش جدید شغلی ببیند. ۳۰ درصد از این حمایت‌ها به صورت بلاعوض و بقیه در قالب وام‌های کم‌بهره است. زمان بازپرداخت این وام نیز ۲ الی ۶ سال بعد از پایان آموزش است. همچنین افرادی که موفق به قبولی در آزمون نهایی شوند ۲۵ درصد از بدهی‌های وام آنها حذف می‌شود.

– **کمک به افزایش مشارکت توسط شرکت بای بق** – بایرن: شرکت با مسئولیت محدود بای بق – بایرن از محل سرمایه خود به بنگاه‌های کوچک و متوسط فعال در ایالت بایرن با شرایط مناسب وام سرمایه مشارکتی اعطا می‌کند. رشد، نوآوری و خرید یک واحد اقتصادی از جمله زمینه‌های پرداخت این وام است.^۱

– **کمک به تأمین سرمایه توسط شرکت سرمایه‌گذاری بایرن**: شرکت سرمایه‌گذاری بایرن با مسئولیت محدود از بنگاه‌های کوچک و متوسط فعال در ایالت بایرن و ترجیحاً بنگاه‌های جدید و نوآور حمایت می‌کند. در چارچوب این برنامه، به ایده‌های نوآورانه، محصولات و بنگاه‌های تولیدی نوآور وام مشارکت در تأمین سرمایه داده می‌شود. هدف اصلی از اعطای این حمایت بهبود و توسعه نقش نوآوری در اقتصاد است.

۸-۳. حمایت‌های تضمینی

– **تضمین وام توسط نهادهای ضمانتی محلی**: یکی از مشکلات اصلی کارآفرینان و بنگاه‌های تازه‌تأسیس اقتصادی، تأمین وثیقه لازم برای استفاده از وام و اعتبارات بانکی است. در آلمان برای حل این مسئله، برخی نهادی محلی وجود دارند که در قبال دریافت هزینه‌ای از کارآفرین اقدام به ضمانت وام دریافتی بنگاه‌ها می‌نمایند. به بیان دیگر بنگاه‌های جدیدالتأسیس بازرگانی - صنعتی و صاحبان مشاغل آزاد که نتوانند جهت استفاده از وام‌های تشویقی ارائه شده توسط نهادها، وام بانکی و یا تأمین مالی از طریق واسپاری ضمانت‌های لازم را ارائه نمایند، می‌توانند از خدمات نهادهای تضمینی در سطح ایالت‌ها استفاده نمایند. میزان ضمانت تا ۸۰ درصد وام و تسهیلات است. بنگاهی که از این ضمانت استفاده می‌نماید برای یک بار معادل ۱ درصد از وام را به‌عنوان هزینه ضمانت و کمیسیون می‌پردازد.^۲

– **برنامه ضمانت توسط بانک Laf**: این برنامه حمایتی توسط بانک توسعه کسب‌وکار ایالت بایرن و در سطح این ایالت اجرا می‌شود. افراد حقیقی مؤسس یک کسب‌وکار تمام‌وقت، بنگاه‌هایی که به نهادهای تضمینی محلی مراجعه نکرده و یا میزان وام درخواستی‌شان فراتر از سقف ضمانت نهادهای محلی باشد و همچنین صاحبان مشاغل آزاد و تعاونی‌های تولید و فروش می‌توانند از این حمایت برخوردار شوند. البته به

1. <http://www.baybg.de/>

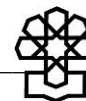
2. www.bvkap.de/en

شرطی که شخص متقاضی دارای اعتبار بانکی بوده و دفاتر حسابداری مرتبط با فعالیتش نیز منظم باشد.^۱

– برنامه‌های ضمانتی برای مشارکت بنگاه‌های کوچک و متوسط^۲: در چارچوب این برنامه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری که در تقویت بنیان‌های مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط مشارکت می‌نمایند تضمین می‌شوند. این برنامه توسط نهادهای ضمانتی محلی اجرا می‌شود. شرکت‌های سرمایه‌گذاری متوسط از طریق ضمانت بانکی، سرمایه مورد نیاز بنگاه‌های کوچک و متوسط را در قالب مضاربه تأمین می‌نمایند. بر اساس نوع برنامه مشارکت، هزینه‌ای به اندازه ۱ تا ۱/۵ درصد وام به‌عنوان هزینه تضمین دریافت می‌شود.^۳

اهم برنامه‌های حمایتی به تفکیک سطح اجرا، گروه هدف، نوع و نحوه پرداخت هر برنامه در جدول ۵ به‌صورت خلاصه ارائه شده است.

1. www.lfa.de
 2. Mittelständische Beteiligungsgesellschaften
 3. www.bvkap.de/en

جدول ۵. برنامه‌های حمایتی مختلف از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان به تفکیک سطح اجرا، گروه‌های هدف، نوع و نحوه پرداخت

ردیف	برنامه‌های حمایتی	سطح اجرا		گروه هدف			نوع	
		فدرال	منطقه‌ای	کارآفرینان و بنگاه‌های جدیدالتأسیس	همه بنگاه‌های موجود	SME‌های با سابقه	صنعتگران	حمایت از سرمایه‌گذاری
کمک‌های مالی بلاعوض								
۱	سرمایه راه‌اندازی آژانس کار فدرال	*		*				*
۲	کمک بلاعوض برای مشارکت اجتماعی	*				*		*
۳	کمک بلاعوض برای کسب مهارت‌های شروع به کار	*		*				*
۴	کوپن آموزشی بانک نوردراین وستفاليا		*	*				*
۵	برنامه توسعه منطقه‌ای بانک نوردراین وستفالن		*	*				*
۶	بیمه تأسیس کسب‌وکار استادکاران		*			*	*	
۷	برنامه آموزش‌های شغلی برای جوانان فاقد مهارت		*	*				*
۸	برنامه تشویقی منطقه بایرن		*	*				*
خدمات مشاوره								
۹	کمک‌هزینه خدمات مشاوره شرکت (پس از راه‌اندازی)	*		*				*
۱۰	برنامه راهبری کارآفرینی آلمان (بعد از تأسیس)	*		*				*
۱۱	خدمات مشاوره تخصصی قبل از تأسیس		*	*				*
۱۲	خدمات مشاوره‌ای مدل کسب‌وکار		*	*				*
وام و کمک‌های سرمایه‌ای								
۱۳	وام استارت آپ	*		*				*
۱۴	تأمین سرمایه راه‌اندازی کسب‌وکار	*		*				*
۱۵	وام عمومی تأسیس کسب‌وکار		*	*				*
۱۶	برنامه توسعه منطقه‌ای		*	*				*
۱۷	برنامه مشارکت		*	*				*
۱۸	برنامه کمک به تأمین سرمایه SME‌ها - NRW		*	*				*

ردیف	برنامه‌های حمایتی	سطح اجرا		گروه هدف				نوع	
		فدرال	منطقه‌ای	کارآفرینان و بنگاه‌های جدیدالتأسیس	همه بنگاه‌های موجود	SMEهای با سابقه	صنعتگران	حمایت از سرمایه‌گذاری	کمک به تأمین سرمایه اولیه
۱۹	برنامه وام به تأسیس کسب‌وکار		*	*					*
۲۰	برنامه وام عمومی بانک NRW		*		*			*	*
۲۱	پرداخت تسهیلات به SMEها توسط NRW		*	*				*	*
۲۲	وام راه‌اندازی کسب‌وکار بانک بایرن		*		*			*	*
۲۳	سرمایه اولیه (استارت آپ ۱۰۰)		*	*	*			*	*
۲۴	صندوق مونیخ		*	*					
۲۵	وام‌های خرد	*		*	*			*	*
۲۶	برنامه سرمایه مشارکتی برای کارآفرینان		*	*				*	*
۲۷	قانون ارتقای آموزش‌های شغلی: کمک به استادکاران		*				*	*	
۲۸	کمک به افزایش مشارکت توسط شرکت بای - سبق بایرن		*			*		*	
۲۹	کمک به تأمین سرمایه توسط شرکت سرمایه‌گذاری بایرن		*	*	*			*	*
کمک‌های ضمانتی									
۳۰	تضمین وام توسط نهادهای دارای نماینده محلی		*		*			*	*
۳۱	حمایت ضمانتی بانک Laf		*		*			*	*
۳۲	برنامه حمایتی تضمین سفارش		*	*	*			*	*
۳۳	برنامه‌های ضمانتی برای مشارکت بنگاه‌های کوچک و متوسط		*	*	*			*	*

مأخذ: وزارت امور اقتصادی و انرژی آلمان BMWi.

بحث و نتیجه‌گیری

بخش عمده‌ای از عملکرد موفق اقتصاد آلمان، حاصل موفقیت و نقش قابل توجه بنگاه‌های کوچک و متوسط این کشور است. در اقتصاد آلمان، مؤسسات و نهادهای حمایت‌کننده زیادی هم در بخش دولتی و هم بخش خصوصی با اجرای برنامه‌های متنوع حمایتی به تولد و توسعه این بنگاه‌ها کمک می‌کنند. این حمایت‌ها شامل کمک‌های مالی بلاعوض، خدمات مشاوره، تأمین سرمایه، انواع وام و تسهیلات، تضمین وام و تسهیلات و آموزش نیروی کار است. عمده این حمایت‌ها در زمینه‌های توسعه کارآفرینی، سرمایه‌گذاری، اشتغال، آموزش‌های شغلی، نوآوری، بازرگانی خارجی و انرژی‌های تجدیدپذیر صورت می‌گیرد.

اثر بخشی برخی از این برنامه‌های حمایتی یا توسط خود نهادهای ارائه‌کننده و یا توسط نهادهای پژوهشی مستقل به‌طور مستمر ارزیابی می‌شود. برای مثال در طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸ در قالب برنامه کوپن آموزشی بانک توسعه نوردراین وستفالن بالغ بر ۳۰۰ هزار کوپن آموزشی بین کارگران توزیع شده بود؛ نتایج پژوهشی مبنی بر اثر بخشی این برنامه نشان می‌دهد که بیش از ۸۰ درصد شرکت‌کنندگان این برنامه، اظهار رضایت کرده بودند^۱. همچنین ارزیابی اثر بخشی بسیاری از برنامه‌های حمایتی مرتبط با بازار کار، آموزش و سیاست‌های حمایتی بازار نیز توسط نهادهای مستقل پژوهشی مثل مؤسسه مطالعات کار (IZA^۲) صورت می‌پذیرد.

در مجموع ویژگی‌های بارز سیاست‌های حمایتی آلمان را می‌توان به شکل زیر جمع‌بندی کرد:

– **متنوع بودن حمایت‌ها:** بررسی برنامه‌های حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان نشان می‌دهد که این برنامه‌ها از تنوع موضوعی، بخشی و جغرافیایی زیادی برخوردارند. حمایت‌ها صرفاً به برنامه‌های کمک مالی و یا وام محدود نیست. از خدمات مشاوره‌ای بسیار گسترده که توسط شبکه تشکیلات صنفی و حرفه‌ای ارائه می‌شود تا برنامه حمایت از آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای، تضمین وام و اعتبارات، سبد حمایتی بسیار متنوعی را برای این بنگاه‌ها فراهم می‌نماید. نکته مهم دیگر اینکه هرچند سبد حمایتی بسیار متنوع است، اما برای تقویت رقابت‌پذیری میزان و زمان استفاده از این حمایت‌ها محدود است. به بیان دیگر حمایت در شرایطی معنا و مفهوم دارد که محدود به زمان و مدت باشد و این مسئله در توزیع سبد حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط آلمان در برنامه‌های مختلف با تأکید بیشتر آشکار است.

– **رویکرد کثرت‌گرایی در اعمال حمایت‌ها:** در بررسی برنامه‌های حمایتی ملاحظه می‌شود که برای صنوف، گروه‌های هدف و در مراحل مختلف توسعه یک بنگاه اقتصادی برنامه‌های حمایتی برای

1. European Commission, (2009). Guide for Training in SME, Belgium.

2. <http://www.iza.org/>

کارآفرینان و صاحبان کسب‌وکار وجود دارد. به بیان دیگر برنامه‌های حمایتی ارائه شده در آلمان از نظر شمولیت گسترده بوده و تمرکز بر بخش و یا فعالیت ویژه‌ای ندارد. همه بخش‌های اقتصادی و همه بنگاه‌ها می‌توانند از برنامه‌های حمایتی مرتبط با فعالیت خود بهره‌مند شوند. از مرحله قبل از راه‌اندازی گرفته (مثل خدمات مشاوره قبل از تأسیس کسب‌وکار، تأمین هزینه‌های تهیه مطالعات امکان‌سنجی و...) تا خرید یک بنگاه و نقل و انتقال آن برنامه‌های متنوع حمایتی در سطح فدرال و منطقه‌ای وجود دارد.

– **عدم تمرکز بر منابع مالی دولتی:** علیرغم اینکه برنامه‌های متنوعی برای حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط وجود دارد، ولی نقش منابع مالی دولت در تأمین سرمایه و یا اعتبارات چندان زیاد نیست. نزدیک به ۵۴ درصد از منابع مالی این بنگاه‌ها مبتنی بر سرمایه شخصی است و سهم منابع دولتی محدود به ۱۱ درصد است. این امر مبین آن است که در تأمین مالی چشم بنگاه‌ها به دولت و نهادهای دولتی نیست، بلکه اولاً متکی بر سرمایه‌های خود و ثانیاً متکی به بازار سرمایه مالی کارآی آلمان هستند، زیرا هدف افزایش توان رقابت‌پذیری اقتصادی بنگاه‌های اقتصادی است نه ایجاد و توزیع رانت توسط منابع مالی ارزاقیمت و سهل‌الوصل بخش عمومی.

– **توزیع حمایت‌ها توسط تشکیلات صنفی و منطقه‌ای:** دولت با کمک تشکیلات صنفی مثل اتاق‌های بازرگانی، اتحادیه‌های کارگری، صندوق‌های سرمایه‌گذاری، مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای و نهادهای منطقه‌ای حمایت‌های خود را توزیع می‌کند. این شیوه توزیع توسط خود ذینفعان می‌تواند فضای رانت و فساد را در توزیع حمایت‌ها کاهش دهد. چراکه متقاضیان این حمایت‌ها در فرآیند مراجعه و تقاضا با دولت و نهادهای دولتی به‌طور مستقیم مرتبط نیستند. به بیان دیگر ناظرین اصلی بر فرآیند توزیع حمایت‌ها خود ذینفعان و بنگاه‌های اقتصادی هستند. همان‌طور که در بررسی سازوکار توزیع اکثر برنامه‌ها اشاره شد وجود فرآیندهای شفاف، سیستمی و منظم نیز در توزیع حمایت‌ها از دیگر عوامل مؤثر بر کنترل فضای رانت و فساد در آلمان است. در کنار شفافیت‌های سیستمی، قوه قضائیه مستقل و جریان رسانه‌ای آزاد و مستقل نیز در جلوگیری از ایجاد فضای رانت در توزیع حمایت‌ها بسیار مؤثر بوده است.

– **بانک‌های مشاور به‌جای طلبکار:** نکته حائز اهمیت در بررسی برنامه‌های حمایتی بنگاه‌های کوچک و متوسط آن است که هرچند شبکه بانکی عمدتاً با فعالیت‌های بانکی و پرداخت وام شناخته می‌شود، ولی در آلمان بانک‌ها خدمات مشاوره و حتی برنامه‌های آموزشی متعددی برای این بنگاه‌ها ارائه می‌نمایند. با این خدمات بانک به معنای واقعی شریک فرد کارآفرین شده و سعی دارد در مراحل مختلف همراه بنگاه اقتصادی باشد. یکی از این بانک‌های پیشتاز، بانک نوردراین وستفالن است که با برنامه‌های مشاوره و آموزشی مثل کوپن آموزشی سعی می‌کند در ارتقای مهارت نیروی کار بنگاه تأثیرگذار باشد.

– **نظام آموزشی دوگانه:** یکی از ویژگی‌های مهم نظام حمایتی آلمان از بنگاه‌های کوچک و متوسط، برنامه حمایت از آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای است. به طوری که در این سیستم بنگاه اقتصادی خود بخشی از نظام آموزش حرفه و مهارت است. به ویژه در بخش صنعتی و تولیدی و در بنگاه‌های خرد و کوچک که تعدادشان بیش از یک میلیون بنگاه است، بهره‌مندی از نیروی کار توانمند و فرهنگ استاد-شاگردی دارای اهمیت ویژه‌ای است. بیش از ۸۹ درصد از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ارائه شده در آلمان توسط بنگاه‌های کوچک و متوسط صورت می‌پذیرد^۱ و این به معنای واقعی ارتباط آموزش و صنعت. در این سیستم به جای سیاست‌های انفعالی و کمک مستقیم مادی به افراد، توسعه مهارت و توانمندسازی نیروی کار آن‌هم در محیط کار و یا توسط بنگاه اقتصادی تأکید می‌شود. زیرا نظام رفاهی چنین کشورهایی دیرزمانی است که از «دولت رفاه»^۲ به سمت «رفاه ناشی از کار»^۳ چرخش کرده است.

– **هموارسازی مسیر اقتصاد دیجیتال:** گذر از اقتصاد صنعتی به اقتصاد دیجیتال و دانش‌بنیان چشم‌انداز اقتصاد آلمان است. بر همین اساس ویژگی اصلی و رویکرد اساسی همه برنامه‌های حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در آلمان بر گسترش نوآوری و تحقیق و توسعه استوار است. این رویکرد اولاً کمک شایانی به جذب نیروهای متخصص در بنگاه‌های کوچک و متوسط نموده و ثانیاً ماندگاری این بنگاه‌ها را در بازارهای دائماً در حال تغییر بین‌المللی تضمین می‌کند.

1. KfW, (2015). KfW SME Panel 2015: Growing Optimism is Overcoming Weak Investment Trend, Frankfurt/Main.
2. Welfare
3. Workfare

منابع و مأخذ

۱. وبسایت آژانس کار فدرال:
<https://www.arbeitsagentur.de/web/content/EN/index.htm>
۲. وبسایت مرکز تحقیقاتی میتل اشتاند بن
<http://en.ifm-bonn.org/>
۳. وبسایت وزارت امور اقتصادی و انرژی فدرال
<http://www.bmwi.de>
۴. وبسایت بانک توسعه بایرن
<http://www.lfa.de>
۵. وبسایت بانک نوردراین وستفالن
www.nrwbank.com
۶. وبسایت آژانس تشویق صنایع بانک نوردراین وستفالن
<http://www.lgh.de>
۷. وبسایت بانک توسعه آلمان
www.kfw.de
8. Statistisches Bundesamt, (2016). The Economic Importance of Small and Medium-sized Enterprises in Germany, Statistisches Bundesamt (Federal Statistical Office), Wiesbaden.
9. BMWi, (2016). Annual Economic Report 2016. Federal Ministry of Economic Affairs and energy. Berlin.
10. BMWi, (201۳). German Mittelstand: Engine of the German Economy. Federal Ministry of Economic Affairs and energy. Berlin.
11. NRW.BANK, (2016). Financial Report 2015, North Rhine-Westphalia, Düsseldorf/Münster.
12. KfW, (2015). KfW SME Panel 2015: Growing Optimism is Overcoming Weak Investment Trend, Frankfurt/Main.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۰۸۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: برنامه‌ریزی و سیاستگذاری کشورها در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط ۱. آلمان

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین: رحیم تقی‌زاده

ناظر علمی: سیدامیر سیاح

منتقایی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: مریم احمدیان

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بنگاه کوچک و متوسط

۲. آلمان

۳. محیط کسب‌وکار

۴. تأمین مالی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۷/۲۸